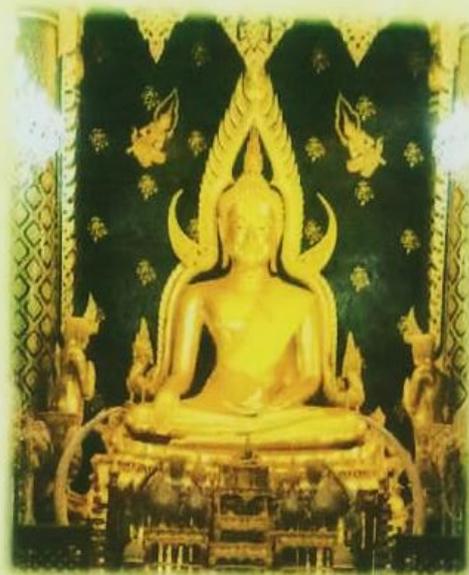

ผลงานวิชาการประเภทหนังสือ เรื่อง “เปรียบเทียบเถรวาทกับมหายาน” วส.พุทธชินราช โดย เสถียร สระทอง
ให้ ปี ๒๕๖๘ พิมพ์ที่โรงพิมพ์ : บริษัท โฟกัส พรินติ้ง จำกัด ๑๑๐/๒๑๒ ถ. พระองค์ดำ ต. ในเมือง
จ. พิษณุโลก ๖๕๐๐๐ โทรฯ ๐๕๕-๒๒๕๐๓๗, Email : Focus mp@hotmail.com

เปรียบเทียบเถรวาทกับมหายาน

(Comparison between Theravada and Mahayana)

เอกสารวิชาการ รหัส ๑๐๑ ๓๒๒

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรียบเรียงโดย : เสถียร สระทองให้

ศึกษาเปรียบเทียบเกรวาทกับมหายาน
สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์
<http://oldweb.mcu.ac.th>

๕ เรียบเรียงโดย เสถียร สระทองให้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ : บริษัท โฟกัส พรินติ้ง จำกัด
๑๑๐/๒๑๒ ถ. พระองค์ดำ ต. ในเมือง อ. เมืองฯ จ. พิษณุโลก ๖๕๐๐๐
โทรฯ ๐๕๕-๒๒๕๐๓๗, Email : Focus mp@hotmail.co

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต

เอกสารประเภทประกอบการสอน

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รหัส ๑๐๑ ๓๒๒

เปรียบเทียบเถรวาทกับมหายาน

(Comparison between Theravada and Mahayana)

งานผลิตหนังสือตำราเอกสารประกอบการสอน

หลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรียบเรียงโดย : เสถียร สระทองไห้

คำนิยม

เอกสารวิชาการประเภทประกอบการสอนเรื่อง “เปรียบเทียบเกรวาทกับมหายาน” มีเนื้อหารายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในหมวดวิชาเฉพาะด้านพระพุทธศาสนาระดับปริญญาตรี โดยมีแนวสังเขปกำหนดให้ศึกษาพัฒนาการโดยเน้นศึกษาเปรียบเทียบสถานะและพระจริยาของพระพุทธเจ้า สถานะ และบทบาทของพระโพธิสัตว์คำสอนเรื่องธรรมกาย ทศบารมี ไตรลักษณ์ ปฏิจิมสมุปบาท นิพพาน และพิธีกรรมสำคัญของนิกายทั้งสอง เมื่อได้อ่านงานเขียนหนังสือเล่มนี้ของอาจารย์เสถียร สระทองให้ ครบถ้วนแล้ว ต้องขอชื่นชมในการเพียรพยายามผลิตตำราให้ เกิดเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ศึกษา

อันที่จริงแล้วฐานะของความเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ในทุกมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สิ่งที่เป็นความภูมิใจของอาจารย์แต่ละท่านนั้นก็คือผลงานทางวิชาการ เช่น เอกสารประกอบการสอน หนังสือ ตำรา งานแปล บทความวิชาการ และงานวิจัย เป็นต้น เพราะสิ่งดังกล่าวนี้เป็นเครื่องรองรับความก้าวหน้าและความสำเร็จทางวิชาการที่เด่นชัดที่สุดในอันที่จะนำไปสู่การขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ และเป็นผลงานรองรับประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อได้อ่านเนื้อหาในเอกสารวิชาการเล่มนี้แล้ว เห็นว่าเอกสารประกอบการสอนเล่มนี้มีเนื้อหาครอบคลุมครบถ้วนตามแนวสังเขปรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เหมาะสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ดังนั้นจึงขอชื่นชมในผลงานของอาจารย์เสถียร สระทองให้อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้พัฒนาเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

(พระครูรัตนสุตาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๘

สารบัญ

ผู้ทรง		ก
คำปรารภ		ข
คำนำ		ค
คำนิยม		ง
สารบัญ		จ
บทที่ ๑ ความทั่วไปเกี่ยวกับศาสนา.....		๑
๑.๑ ความหมายของศาสนา.....		๓
๑.๑.๑ ความหมายตามรูปศัพท์เดิม.....		๓
๑.๑.๒ ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษ.....		๕
๑.๑.๓ ความหมายตามทัศนะของปราชญ์ทางพุทธศาสนา.....		๖
๑.๒ มูลเหตุให้เกิดศาสนา.....		๘
๑.๒.๑ ความต้องการความอบอุ่นทางจิตใจ.....		๘
๑.๒.๒ ความต้องการความรู้แจ้งความจริงแห่งชีวิต.....		๙
๑.๓ บทบาทและหน้าที่ของศาสนา.....		๑๑
๑.๔ ความสำคัญของศาสนา.....		๑๒
๑.๕ ลักษณะของศาสนาและองค์ประกอบของศาสนา.....		๑๔
๑.๖ วิวัฒนาการของศาสนา.....		๑๖
๑.๗ ประโยชน์และคุณค่าของศาสนา.....		๒๐
๑.๗ จุดหมายของศาสนา.....		๒๒
สรุปท้ายบท.....		๒๓
คำถามท้ายบท.....		๒๔
		๒๕
บทที่ ๒ พระพุทธศาสนา.....		๒๗
๒.๑ พระพุทธศาสนา.....		๒๙
๒.๒ พระศาสดา.....		๓๑
๒.๓ คัมภีร์.....		๓๒
๒.๔ ความเป็นมาของพระไตรปิฎก.....		๓๓
๒.๔.๑ กระบวนการสังคายนา.....		๓๔
๒.๔.๒ การจารึกพระไตรปิฎกในประเทศไทย.....		๓๔

๒.๕	ลักษณะของพระพุทธศาสนา.....	๒๑
๒.๕.๑	ลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนา.....	๒๑
๒.๕.๒	ลักษณะคำสอนของพระพุทธศาสนา.....	๒๑
๒.๕.๓	ลักษณะเป้าหมายในพระพุทธศาสนา.....	๒๑
	สรุปท้ายบท.....	๒๑
	คำถามท้ายบท.....	๒๑
บทที่ ๓ แนวคิดและจุดกำเนิดของนิกายในพระพุทธศาสนา.....		
๓.๑	ร่องรอยและบ่อเกิดของนิกายมหายาน.....	๒๔
๓.๑.๑	การกำเนิดนิกายมหายาน.....	๒๔
๓.๑.๒	พัฒนาการของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน.....	๒๔
๓.๑.๓	สาเหตุภายในพระพุทธศาสนา.....	๒๕
๓.๑.๔	สาเหตุภายนอกพระพุทธศาสนา.....	๒๕
๓.๒	แนวคิดและความเชื่อของนิกายมหายาน.....	๒๖
๓.๒.๑	แนวคิดเรื่อง "ตรียาน".....	๒๖
๓.๒.๒	แนวคิดเรื่อง "พระพุทธเจ้า ๓ ประเภท".....	๒๖
๓.๒.๓	ความเชื่อเรื่อง "ตรีกาย".....	๒๖
๓.๓	แนวคิดเรื่องพุทธเกษตร.....	๒๖
๓.๔	แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์.....	๒๖
๓.๔.๑	แนวคิดพระโพธิสัตว์ในพุทธปรัชญา.....	๒๖
	สรุปท้ายบท.....	๒๖
	คำถามท้ายบท.....	๒๖
บทที่ ๔ เปรียบเทียบความเชื่อของนิกาย.....		
๔.๑	ลักษณะคำสอนทั้งสองนิกาย.....	๒๗
๔.๑.๑	ลักษณะคำสอน.....	๒๗
๔.๑.๒	ลักษณะทางด้านคัมภีร์.....	๒๗
๔.๑.๓	ข้อโต้แย้งของมหายานเพื่อความถูกต้อง.....	๒๗
๔.๑.๔	นิกาย ที่ขึ้นเกี่ยวกับคัมภีร์.....	๒๗
๔.๒	แนวคิดการเปรียบเทียบนิกายเถรวาท-มหายาน.....	๒๗
๔.๒.๑	แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์.....	๒๗

๔.๒.๒	แนวคิดเรื่องการบำเพ็ญกรรม.....	๘๑
๔.๒.๓	แนวคิดเรื่องปณิธาน.....	๘๓
๔.๒.๔	ความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์.....	๘๔
๔.๒.๕	แนวคิดเรื่องคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์.....	๘๕
๔.๓	พระพุทธเจ้าในนิกายเถรวาท-มหายาน.....	๘๘
๔.๓.๑	พระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๘๘
๔.๓.๒	พระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนานิกายมหายาน.....	๘๙
๔.๓.๓	พระสูตรที่ปรากฏพระพุทธเจ้าในนิกายมหายาน.....	๙๓
	สรุปท้ายบท.....	๙๗
	คำถามท้ายบท.....	๙๘
บทที่ ๕ เปรียบเทียบคำสอนระหว่างเถรวาทกับมหายาน.....		
๕.๑	บ่อเกิดของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน.....	๑๐๑
๕.๒	เปรียบเทียบคำสอนระหว่างเถรวาทกับมหายาน.....	๑๐๓
๕.๓	เปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอริยสัจ ๔ ในเถรวาทและมหายาน.....	๑๐๔
๕.๓.๑	แนวคิดหลักของอริยสัจ ๔ ในเถรวาท.....	๑๐๔
๕.๓.๒	ความสำคัญของอริยสัจ ๔ ตามคติเถรวาท.....	๑๐๕
๕.๓.๓	พระสูตรที่ปรากฏอริยสัจ ๔ ในเถรวาท.....	๑๐๗
๕.๓.๔	วิธีสอนอริยสัจ ๔ ในเถรวาท.....	๑๑๐
๕.๓.๕	สรุปอริยสัจ ๔ ในเถรวาท.....	๑๑๓
๕.๓.๖	อริยสัจ ๔ ตามถลัมมมหายาน.....	๑๑๔
๕.๓.๗	พระสูตรปรากฏอริยสัจ ๔ ในมหายาน.....	๑๑๖
๕.๔	เปรียบเทียบแนวคิดหลักเรื่องไตรลักษณ์ในเถรวาทกับมหายาน.....	๑๒๑
๕.๔.๑	คำสอนเรื่องไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๒๒
๕.๔.๒	สาระสำคัญของการเรียนรู้ไตรลักษณ์ตามคติของเถรวาท.....	๑๒๓
๕.๔.๓	คำสอนเรื่องไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนามหายาน.....	๑๒๕
๕.๕	เปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอนัตตาในเถรวาทกับสุญญตาในมหายาน.....	๑๒๖
๕.๕.๑	ความหมายพื้นฐานของ "อนัตตา".....	๑๒๗
๕.๕.๒	เป้าหมายของการเข้าใจ "อนัตตา".....	๑๒๘
๕.๖	แนวคิดเรื่อง "สุญญตา" ในมหายาน.....	๑๓๐
๕.๖.๑	ความหมายของ "สุญญตา" ในมหายาน.....	๑๓๐

๕.๖.๒ "สุญญตา"ในฐานะหัวใจของพุทธศาสนมหายาน.....	๑๓๗
๕.๗ เปรียบเทียบปฏิจสงสมุปบาทระหว่างเถรวาทกับมหายาน.....	๑๓๘
๕.๗.๑ คำสอนเรื่องปฏิจสงสมุปบาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๓๘
๕.๗.๒ คำสอนเรื่องปฏิจสงสมุปบาทในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๑๓๙
๕.๗.๓ สรุป "ปฏิจสงสมุปบาท" ทั้งเถรวาท และมหายาน.....	๑๓๙
๕.๘ เปรียบเทียบแนวคิดเรื่องนิพพานในเถรวาทกับมหายาน.....	๑๓๙
๕.๘.๑ นิพพานเป็นหัวใจสำคัญของคำสอนทั้งหมด.....	๑๓๙
๕.๘.๒ นิพพาน ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๔๐
๕.๘.๓ นิพพาน ในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๑๔๐
๕.๙ แนวคิดและการปฏิบัติเรื่องพิธีกรรม.....	๑๔๑
๕.๙.๑ แนวคิดหลักของพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา.....	๑๔๑
๕.๙.๒ พิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๔๑
๕.๙.๓ พิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๑๔๓
สรุปท้ายบท.....	๑๕๓
คำถามท้ายบท.....	๑๕๔
บทที่ ๖ สถานะและบทบาทของพระโพธิสัตว์.....	๑๕๕
๖.๑ พระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา.....	๑๕๖
๖.๑.๑ ความหมายของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์เถรวาท.....	๑๕๖
๖.๑.๒ ความหมายของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์มหายาน.....	๑๕๖
๖.๒ เปรียบเทียบพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน.....	๑๖๑
๖.๒.๑ พระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๖๑
๖.๒.๑.๑ พระโพธิสัตว์ในเถรวาทตามการตั้งปณิธาน (สังกัปปะ).....	๑๖๒
๖.๒.๑.๒ การจำแนกพระโพธิสัตว์ตามพุทธบัญญัติ.....	๑๖๓
๖.๒.๒ บทบาทของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา.....	๑๖๓
๖.๒.๒.๑ บทบาทพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๑๖๔
๖.๒.๒.๒ บทบาทพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๑๖๖
สรุปท้ายบท.....	๑๖๖
คำถามท้ายบท.....	๑๖๖

บทที่ ๗ สถานะและพระจริยาของพระพุทธเจ้า.....	๑๘๑
๗.๑ สถานะของพระพุทธเจ้า.....	๑๘๓
๗.๒ พระจริยาของพระพุทธเจ้า.....	๑๘๓
๗.๒.๑ ลักษณะพระจริยาของพระพุทธเจ้า.....	๑๘๔
๗.๒.๒ พระจริยาของพระพุทธเจ้า "มรรคาแห่งการตรัสรู้".....	๑๘๖
๗.๓ พระพุทธเจ้าในคติเถรวาท.....	๑๘๗
๗.๔ พระพุทธเจ้าในคติมหายาน.....	๑๘๕
สรุปท้ายบท.....	๒๐๑
คำถามท้ายบท.....	๒๐๒
บทที่ ๘ เปรียบเทียบคัมภีร์และพิธีกรรมเถรวาทกับมหายาน.....	๒๐๓
๘.๑ คัมภีร์ในพระพุทธศาสนา.....	๒๐๕
๘.๑.๑ สถานะของคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา.....	๒๐๕
๘.๒ สถานะของคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๒๐๘
๘.๓ สถานะของคัมภีร์พระพุทธศาสนาหมายาน.....	๒๑๑
๘.๔ พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา.....	๒๑๓
๘.๕ พิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท.....	๒๑๓
๘.๕.๑ รากฐานและหลักการของพิธีกรรมเถรวาท.....	๒๑๔
๘.๕.๒ หลักการของพิธีกรรมเถรวาท.....	๒๒๐
๘.๕.๓ ความสำคัญและบทบาทในสังคมไทย.....	๒๒๑
๘.๖ พิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๒๒๒
๘.๖.๑ ความหมายของพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๒๒๓
๘.๖.๒ ความสำคัญของพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๒๒๔
๘.๖.๓ ประเภทของพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหมายาน.....	๒๒๕
สรุปท้ายบท.....	๒๓๓
คำถามท้ายบท.....	๒๓๒
บรรณานุกรม.....	๒๓๓
ประวัติผู้เขียน.....	๒๔๑